

REMISSVAR

2025-06-09

Dnr: BO 2025-0106

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av SOU 2025:15 Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare

(dnr S2025/00416)

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen tar emot ett stort antal remisser och har inte möjlighet att lämna synpunkter på alla. Detta yttrande begränsas till övergripande synpunkter.

Åtgärderna som presenteras i SOU 2025:15 syftar till att stärka drivkrafterna till arbete och minska risken för långvarigt biståndsmottagande. Målet är ett mer enhetligt, transparent och rättssäkert system, samt förenklade regler för både biståndssökande och socialtjänst. Förslagen riktar sig i första hand till vuxna mottagare av ekonomiskt bistånd, men de föreslagna reformerna kan få stora konsekvenser även för barn, och även negativa sådana.

Barnombudsmannen instämmer i att det finns behov av att förstärka drivkrafterna till arbete och anser att i den mån ett genomförande av förslagen kan leda till att fler föräldrar kommer i arbete kan det väntas få positiva konsekvenser för barn. Samtidigt vill Barnombudsmannen betona att detta aldrig får ske på bekostnad av barns rättigheter enligt barnkonventionen. Detta gäller inte minst rätten till liv, överlevnad och utveckling, rätten till social trygghet och rätten till levnadsstandard som krävs för barnets utveckling.¹ Det gäller även rätten till skydd mot diskriminering och rätten till delaktighet.²

Utredningen konstaterar att flera förslag försämrar den ekonomiska situationen för barn i biståndshushåll, åtminstone kortsiktigt, och påverkar barn olika beroende på hushållssammansättningen. Vidare konstateras att utredningens förslag om en modell för ett bidragstak (avsnitt 7.9) och krav på laglig vistelse i Sverige (19.7) bedöms vara inte förenliga med barnkonventionen.³ När det gäller förslaget om begränsning av försörjningsstödet för större hushåll (10.7) anger utredningen att den föreslagna modellen för en begränsningsregel sannolikt är förenlig med barnkonventionens grundprincip om barns rätt till social trygghet.⁴

¹ Jfr artiklarna 6, 26 och 27 i barnkonventionen

² Jfr artiklarna 2 och 12 i barnkonventionen

³ Se avsnitt 20.14.8, 20.3.7 och 20.12.5

⁴ Se avsnitt 20.6.7

Utredningen har skrivningar i linje med följande för flera förslag.

Förslaget syftar till att öka de ekonomiska drivkrafterna att arbeta för biståndsmottagare och således till att fler lämnar bistånd för arbete. Det är ur många aspekter positivt för barn att de vuxna i familjen lämnar det ekonomiska biståndet för arbete. Lönearbete förväntas medföra en mer stabil ekonomisk situation för familjen och kan även innebära förbättrade möjligheter på bostadsmarknaden. Barnen får uppleva att föräldrar går till jobbet och får samtidigt på sikt potentiellt ta del av en högre ekonomisk standard. Utredningen bedömer mot denna bakgrund att förslaget, i den mån det leder till att fler kommer i arbete, bidrar med positiva konsekvenser för barn. Samtidigt medför regeln negativa ekonomiska konsekvenser för barn i de biståndshushåll som påverkas om föräldrarna inte börjar arbeta. Det bör i detta sammanhang noteras att sysselsättningseffekterna bedöms vara mycket små, vilket innebär att relativt få biståndsmottagande föräldrar förväntas börja arbeta till följd av förslaget.

Barnombudsmannen vill utan att ha bedömt de enskilda förslagen betona att det inte kan komma ifråga att gå vidare med förslag som strider mot barnkonventionen eller bara sannolikt är förenliga med barnkonventionen.

Innan regeringen går vidare med förslagen behöver de därför ses över utifrån ett barnrättsligt perspektiv och även inför ett genomförande.

Ett införande av stärkta incitament att gå från bistånd till arbete måste kompletteras med långsiktiga och insatser för att stärka barn i hushåll där vårdnadshavare står långt från arbetsmarknaden. Regeringen behöver lägga stor vikt vid de risker att barn kan drabbas negativt som utredningen lägger fram. För att leva upp till barnkonventionen måste barnets bästa ges en central plats i bedömningar som rör försörjningsstöd, särskilt i hushåll där barn lever i ekonomisk eller social utsatthet. Det kräver riktlinjer för individuella hänsynstaganden, att barns rätt att komma till tals iakttas, samt långsiktiga insatser för att stärka barnets livsvillkor genom förskola, skola och socialtjänst.

Barnombudsmannen understryker vikten av att i fortsatta beredningen av förslagen vidta åtgärder för att minimera riskerna för negativa konsekvenser för barn, särskilt i hushåll där aktivitetskrav inte leder till arbete eller där bidragstaket slår hårt.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredaren Yoav Bartal. I den slutliga handläggningen av ärendet har även chefsjuristen Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom

Barnombudsman

Kopia till: s.sof@regeringskansliet.se